

مدیریت انقلابی، کلیدگم شده مشکلات کشور

«شروع نوآوری و حرکت و حساسیت ورود در میدان ابتکار، نکته ای است که اول در امثال جهاد و نهادهای انقلابی پدید آمد و محور حرکت شد.» (همایش فرهنگ و مدیریت جهادی، ۱۳۸۶) اهمیت نظام مدیریتی و سازمان اداری و تشکیلاتی جهاد سازندگی، با توجه به کارایی و کارآمد بودن نظام آن، پیوسته مورد تأیید و تأکید مسئولان نظام جمهوری اسلامی ایران بوده و خدمات آن در زمانی بسیار کوتاه، باعث فعالیت های عمرانی شگرفی در روستاها شده است.

مدیران این نهاد در دوران سازندگی و دفاع مقدس نیز با بروز خلاقیت ها و ابتکارات خود، شاهکارهای عظیمی را خلق کردند که باعث حیرت سایر کشورها، علی الخصوص ابرقدرت های وقت شد که متأسفانه این تجربه عظیم و بزرگ انقلاب شکوهمند اسلامی، آن گونه که باید و شاید، تدوین نگردید تا بتوان به ابتکارات و رهیافت های گوناگون آن از دید علمی و پژوهشی در عرصه های مختلف اشاره نمود. اما آنچه در میان قابل ذکر است اینکه اهمیت عناصر ارزشی جهاد سازندگی به نوع رهبری، اخلاق اسلامی، ساده زیستی، مشارکت پذیری، تصمیم گیری، شبکه های ارتباطی، نوع تشکل و ترکیب نیروی انسانی و پویایی افراد و گروه های تشکیل دهنده آن برمی گشت. مدیریت جهادی در واقع سبکی برخاسته از تفکر بومی و متناسب با مقتضیات فرهنگی و اجتماعی ماست که شاید در مکاتب دیگر، مدیریت هم تعالیم مشابهی داشته باشد، لیکن این تعالیم تکنیکی و تجربی است؛ یعنی شیوه و روش و مدل کار است که در جوامع انسانی تفاوت چندانی با هم ندارد، اما هر کدام از این سبک ها، کارایی های مختلفی دارند و شدت و ضعف اثر آن ها در فرهنگ های متفاوت، فرق می کند. در فرهنگ ما، روحی حاکم بر این تکنیک هاست که موضوعیت دارد و آن روح حاکم نسخه بومی ایرانی-اسلامی است که باید بدان توجه نمود و در مقایسات و بررسی ها، از این نکته غفلت نکرد. حال با توجه به مباحث پیشین، می توان مروری جزئی تر بر مولفه های اساسی فرهنگ و مدیریت جهادی داشت. فرهنگ جهادی ارائه ی تعریفی جامع و مانع، که دربرگیرنده ی تمام جنبه ها و شاخصه ها و معیارهای مترتب بر فرهنگ جهادی باشد، کار راحتی نیست و شاید نتوان به چنین تعریفی هم دست یافت، اما رسیدن به مقصود و ارائه بیانی گویا از این فرهنگ، با اتکا به معیارها و ویژگی های مورد انتظار از کار جهادی، که خود نمود روحیه و فرهنگ جهادی است، امکان پذیر است.

فرهنگ جهادی همان فرهنگ تحول و آینده ساز است. فرهنگ جهادی همان فرهنگ انتظار است که به دنبال تحول در وضع موجود برای رسیدن به وضع مطلوب، در مقابله با حافظان وضع موجود که به یک معنا ضد تحول و ضدانقلاب هستند، قرار می گیرد. فرهنگ جهادی مجموعه ای از ویژگی ها و ارزش های مثبت

در سال های اخیر، یکی از کلیدواژه های اصلی دغدغه مندان قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران را می توان تولید علوم انسانی بومی دانست؛ بُعدی از علم که شاکله هویت و فرهنگ ملل را در بر گرفته و نگاه و نگرش هر مکتب به جهان اطراف را رقم می زند. آنچه امروزه انسان را بیش از پیش به درک اهمیت این موضوع وامی دارد، افشای روزافزون مسمومیت ذاتی علوم انسانی رایج به عنوان کلایی وارداتی و بومی نشده از غرب مستکبر است که آگاهانه و ناآگاهانه اذهان را تصاحب کرده و تأثیر مستقیم و غیرمستقیم خود را بر لایه های مختلف فکر، فرهنگ و دیگر شئون زندگی بشر گذاشته و ما را به بی راهه ای ناقص از آنچه جهان غرب پیش از ما در آن وادی قدم برداشته رهنمون می شود. نقشه ای ناقص از مسیری مسدود که در این روزها بی پرده تر از همیشه، عدم کارآمدی آن را لاقط در حوزه های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در کشورهای به اصطلاح مدرن و پیشرفته، مشاهده می کنیم. پیرو مباحث مطروحه، علم مدیریت نیز به عنوان یکی از شاخه های اصلی علوم انسانی از گزند نگاه اومانستی و صرفاً منفعت گرایانه و مادی نگرانه ی غرب مصون نمانده و نگاه غیرالهی حاکم بر پارادایم های این حوزه، روزه روز ناکارآمدی این ابزار را برای طراحی و تحقق جامعه آرمانی (حتی با تعریف ناقص ارائه شده از سوی غرب مستکبر) لاقط در بُعد حکومت داری و نظامات اجتماعی، عیان می سازد. با مد نظر قرار دادن تأثیرپذیری غیرقابل اجتناب علوم انسانی از تحولات عظیم اجتماعی در طول تاریخ بشری، با نگاهی گذرا و مروری اجمالی بر تحولات متأثر این حوزه از رویش و رشد انقلاب عظیم اسلامی در دهه های اخیر، می توان به سهم این اتفاق بزرگ تاریخی بر تغییر فرهنگ و گفتمان حاکم بر رویکردهای مدیریتی موجود پی برد؛ رویکردی که به زعم کارشناسان علم مدیریت، معادلات موجود را بر هم زده و به تولد ادبیاتی با عنوان فرهنگ و مدیریت جهادی منتج می گردد. بعد از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، فرهنگ و مدیریت جهادی و شاخصه های آن از مفهوم جهاد و نظام ارزشی اسلامی و انقلابی نشأت گرفته و پایه ریزی شده است. پیام تاریخی امام خمینی (ره) در ۲۶ خرداد ۱۳۵۸، آغاز حرکت شورانگیز جهاد سازندگی و فعالیت مدیریت جهادی در کشور است.

فعالیت های پرشتاب مردم در جهاد و با مدیریت جهادی، ضمن ارائه خدمات بسیار ارزنده، اثرات زیادی بر جای گذاشت و به سرعت مشکلاتی را برطرف کرد و نفوذ گسترده و عمیقی به دست آورد که هم اینک در سراسر روستاهای کشور اسلامی، روستائیان در همه حال، با لبخند رضایت بر لب، از جهاد سازندگی می گویند. با تحلیل پیام های امام خمینی (ره) و واقعیت وجودی جهاد سازندگی در سال های اولیه، متوجه می شویم که کار جهاد سازندگی و مدیریت آن پدیده ای منحصر به فرد، تاریخی و کم سابقه است. مقام معظم رهبری در خصوص جهاد و نهادهای انقلابی فرموده اند:

مهم ترین ویژگی آن، ذوب اراده انسان در اراده الهی بوده و البته نماذ این امتزاج عاشقانه، فرمانبری آگاهانه از ولی امر یا ولی فقیه زمان است. لذا از مولفه های کلیدی مدیریت جهادی، عقل و عشق است. به عبارتی مدیریت جهادی با بهره گیری از ابزار علم و فناوری و هم جهت با اراده الهی و براساس نقشه الهی، به تمشیت امور می پردازد. پیروزی انقلاب اسلامی ایران، تجارب دوران دفاع مقدس و سازندگی روستاها و صدها موفقیت علمی و عملی دیگر در سطح کشور و حتی پیروزی مقاومت حزب الله لبنان در برابر رژیم تا دندان مسلح صهیونیستی، همه بیانگر کارآمدی مدیریت جهادی در عرصه های سنگین و پیچیده است (عظیمی و حدائق، ۱۳۸۸). به زعم کارشناسان، مدیریت جهادی غیر از آن مدیریت علمی نیست که براساس فرمول ها و قوانین مطرح در دانش مدیریت پایه ریزی شده است. فرق این نوع مدیریت، که از ترکیب اضافی (جهادی یا اسلامی) برخوردار است، با مدیریت مطلق در این است که مبنای آن را نظام ارزشی اسلام می سازد (مرتضوی و عراقی، ۱۳۸۸). نظام ارزشی اسلام نقش مهمی را در نظریه های علمی مدیریت و نیز در شیوه های عملی آن ایفا می کند. از این رو، در روش های عملی مدیران مسلمان اثر می گذارد و به حرکت آن ها جهت ارزشی می بخشد؛ چنان که در اقتصاد اسلامی نیز مطلب این گونه است. در مدیریت اسلامی و جهادی نیز نظام ارزشی اسلام مبنای قوانین علمی مدیریت قرار می گیرد، نه به جای آن. از این رو، مدیریت جهادی و اسلامی بر دو پایه زیر استوار است:

• **دانش مدیریت که برگرفته از علم و مکاتب مدیریت است.**

• **نظام ارزشی اسلامی که مبنای قوانین مدیریت و اساس شیوه های علمی مدیریت مدیران قرار می گیرد.** (ابراهیمی فر، ۱۳۸۶)

«اساس مدیریت در نظام جهادی بر پایه رهبری و هدایت انسان ها به سوی وظایف خودشان و به سوی سازندگی پایه گذاری شده است.» مدیران در جهاد وظیفه هدایت، رهبری و نقش سوق دادن انگیزه ها را برای کار و تلاش داشته و اهم تلاش خود را بر این گذاشته اند که با امر رهبری و اطاعت از رهبری، در تمام صحنه های حساس انقلاب حضور به هم رسانند و به عنوان بازوی انقلاب ایفای نقش کنند.» (موحد، ۱۳۸۶)

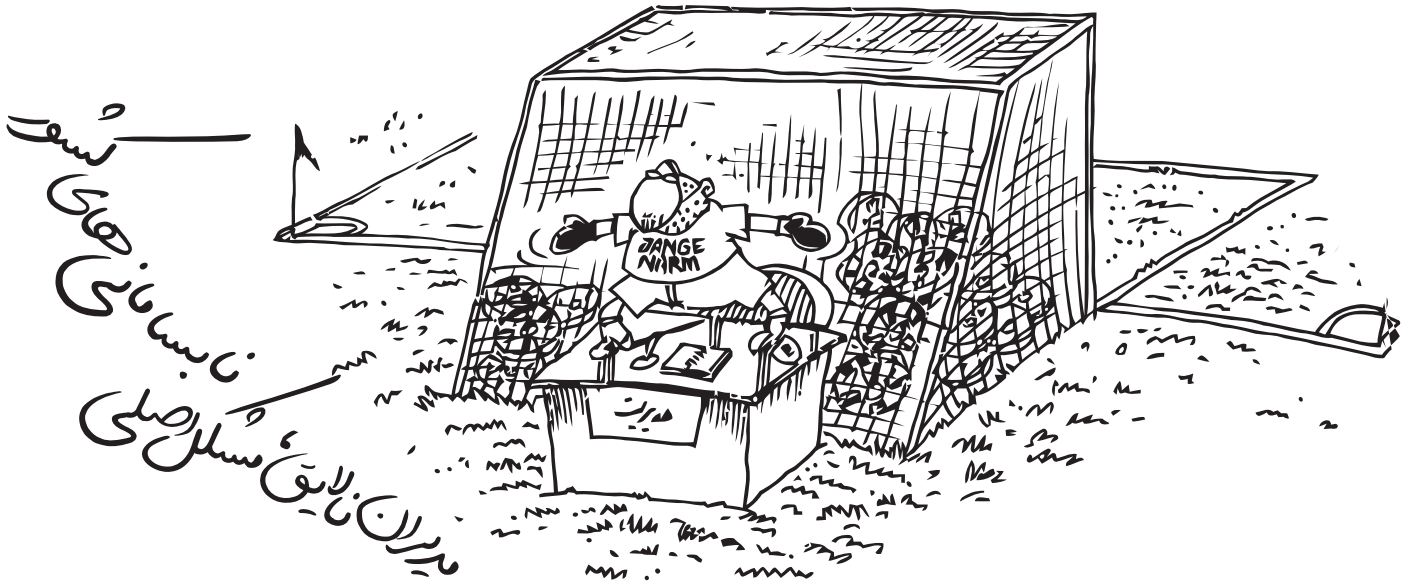
در واقع مدیریت جهادی مصداق مدیریتی است که در آن، فرهنگ سازمانی در راستای تحقق اهداف سازمان شکل پیدا کرده است و اهداف سازمان نیز در جهت نیازها و ارزش های محیطی قرار دارند. فلذا ارزش های محیطی به عنوان تقویت کننده اصلی ارزش های سازمانی عمل می کنند که آن هم به نوبه خود، مجدداً به تحقق اهداف سازمانی کمک می کند. در یک جمله می توان عنوان داشت: مدیریت جهادی، مدیریت مبتنی بر فرهنگ جهادی است.

بر این مبنای، مولفه های اصلی مدیریت جهادی را می توان ارزش مداری، مردم گرایی، پویایی، خودباوری، نوآوری، استمرار، انعطاف پذیری، ولایت محوری، دین محوری و فرهنگ خاص سازمانی عنوان داشت (ایروانی، ۱۳۸۸).

مدیریت و مدیران جهادی برخاسته از رفتار و روابط کارکنان است که به نوعی نقش الگویی و مثال زدنی برای جامعه، رفتار اداری و رویه های اجرایی و مدیریتی در سایر حوزه ها و ارگان ها داشته است؛ به گونه ای که یکی از کارکردها و انتظاراتی که از وجود جهاد در اذهان و اندیشه بخش عمده ای از مسئولین و سیاست گذاران نظام اداری مورد توجه بوده و هست، استفاده از روش های موفق جهاد در تحقق تحولات اداری است. در ادامه باید گفت که فرهنگ جهادی یک مفهوم کلی است که از جمله مصادیق آن دین محوری، ولایت مداری، ایثار و از خودگذشتگی، مردم گرایی، ارزش مداری، انعطاف پذیری، خودباوری، پویایی و ماموریت پذیری است. فرهنگ جهادی پدیده ای اسلامی است که با دو عامل پیدایش زمینه وجود فقر و محرومیت و وقوع انقلاب عظیم اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی (ره)، با ماموریت توسعه منطقه ای در حوزه روستایی و عشایری و با ظهور سربازان حضرت امام راحل، بیش از دو دهه در تاریخ اسلام و ایران، مجدداً فرصت تجلی پیدا کرده است (محمودزاده و دیگران، ۱۳۸۸) و با تاکید بر شاخصه هایی از قبیل دین مداری، ولایت محوری، انعطاف پذیری، پویایی، خودباوری، مردم گرایی، نهادینه کردن اخلاق و ارزش های دینی در محیط کار، نوآوری، برتری داشتن صفت دینی بر سایر وجوه، آرمان گرایی در عین تمایل به واقعیت گرایی و عینیت گرایی، درک دقیق از زمان و مکان، ترکیب عناصر مادی و معنوی فرهنگ، نگاه خاص و حساسیت نسبت به مفاهیم برجسته و مهم دینی همچون شهادت و تحول پذیری (مرتضوی و دیگران، ۱۳۸۸)، چارچوبی جدید را در فرهنگ سازمانی ارائه داده است. پس از بررسی ویژگی ها و شاخصه های مورد توافق فرهنگ جهادی، می توان مظاهر آن را در قالب هایی قابل سنجش و مشاهده، از جمله انجام کار با انگیزه و صبغه الهی، خدمت رسانی خالصانه، جرئت و جسارت، ارزش محوری، اعتصاب به حبل متین (همایش پروانه وار گرد محور نهاد ولایت)، خودباوری، آرمان خواهی، عدالت منشی و عدالت طلبی، ایثار، جهاد درونی (جهاد اکبر و تزکیه)، جهاد برونی با عوامل (جهاد اصغر و مقاومت)، پویایی، تحول و تحرک بی وقفه و مبارزه با سکونی و رخوت، استمرار و تلاش بی وقفه، مردم داری، رجحان خواست مردم بر خود، جوشش درونی، وحدت در اندیشه و عمل (مانند بنیان مرصوص) و تعامل بخشیدن به دانش و ارزش در خدمت به همدیگر، برشمرد. مدیریت جهادی مفهوم مدیریت جهادی نیز مانند مفهوم فرهنگ جهادی، چنانچه درخور این کلیدواژه باشد، در مجامع علمی مطرح نشده است و در منابع دانشگاهی، تعریف جامع و معینی بین اندیشمندان ندارد، لیکن در اینجا آنچه به عنوان مضمونی کلی مورد توافق فعالین این عرصه است، بیان می شود و در ادامه، مولفه های متمایزکننده این نوع مدیریت از سایر انواع مدیریت، شرح داده می شود تا بدین ترتیب، این مفهوم مشخص گردد. مدیریت جهادی مقوله ای است همزاد انقلاب اسلامی که آثار مبارک آن در فرازهایی از دوران دفاع مقدس و خصوصاً نهاد جهاد سازندگی ظهور و بروز پیدا کرده است؛ فرآیندی که از ویژگی های برجسته آن، ادای تکلیف و هم راستایی با اراده الهی در جهت تشکیل، حفظ و تحکیم پایه های حکومتی برآمده از اسلام ناب محمدی (ص) بوده است. مدیریت جهادی، یادگاری است گران سنگ از دوران دفاع و حماسه که در آن، تهیه و تجهیز سرمایه های انسانی و مادی و برنامه ریزی فعالیت ها و انجام اقدامات، همه در فضایی برگرفته از آموزه های اصیل دینی صورت می گرفته است و

شناسنامه:

فصلنامه فرهنگی عقیدتی، صنفی، اجتماعی، سیاسی سراج □ شماره مجوز: ۹۷۳۶۱۸
 از دانشگاه فردوسی مشهد □ سال اول، شماره اول □ صاحب امتیاز، مدیر مسئول و
 سردبیر: فاطمه کریمی □ طراحی و صفحه آرائی: حسین فکور یکتا □ هیئت
 تحریریه: فاطمه کریمی، معصومه رسولی، زهرا ولیخانی، مهدی شاهسون

آرشیو بروز نشریات دان

شجوی دانشگاه فردوسی مشهد

سراج

لیست نشریات فعال

sanad.um.ac.ir

در سایت سنند

اطلاعات کامل در خصوص کمیته ناظر بر نشریات

اسناد و آئین نامه ها • دستورالعمل نشریات دانشگاهی

نحوه ثبت آرشیو نشریه

نحوه شرکت در جشنواره نشریات •

نحوه دریافت حمایت مالی

نحوه در خواست مجوز نشریه

آرشیو کامل نشریات دانشجویی

اخبار و اعلان های خانه نشریات